

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka
Agnieszka Kozińska-Makowska

Warszawa, 25 marca 2025 r.

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹, które odbyło się w dniu 26 września 2024 r.

Spotkaniu przewodniczyła Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, Agnieszka Kozińska-Makowska („Pełnomocnik”).

I. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika.

1. Sprawy zakomunikowane Rządowi w III kwartale 2024 r.

Pełnomocnik poinformowała, że w okresie od 1 lipca do 25 września 2024 r. Trybunał zakomunikował Rządowi RP 95 nowych skarg.

Niezmiennie od lat największa liczba nowych skarg dotyczy problemu przewlekłości postępowań. Zakomunikowane sprawy dotyczą w szczególności następujących kwestii: przewlekłości postępowań cywilnych (31 skarg); delegacji sędziowskich i asesorów sądowych (26 skarg); różnych aspektów praw osób LGBTI (12 skarg), w tym 10 skarg dot. odmowy zarejestrowania związku małżeńskiego par jedнопłciowych zawartego za granicą, 1 skarga dot. kwestii podatku od spadków i darowizn oraz 1 skarga dot. praw rodzicielskich rozwiedzionej matki; inwigilacji przy użyciu systemu Pegasus (9 skarg); kontroli osobistych (8 skarg), w tym 3, w których podniesiony został, obok art. 8 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”), także zarzut naruszenia art. 3; przewlekłego stosowania aresztu tymczasowego (5 skarg); rozwiązania adopcji po uzyskaniu pełnoletności (1 skarga); zatrzymania przewodniczącej zgromadzenia publicznego (1 skarga); skuteczności śledztwa w sprawie medycznej (wypadek na basenie) (1 skarga); kontaktów z dzieckiem (1 skarga).

Łącznie w 2024 r., według stanu na dzień 25 września, zakomunikowanych zostało 160 nowych skarg. Można zatem założyć, że na koniec 2024 r. będzie mniej nowych skarg niż w rekordowym w ostatnich latach 2023 r. (421 nowych skarg). Liczba ta powinna się również utrzymać poniżej poziomu z 2022 r. (337 skarg) i 2021 r. (277 skarg).

2. Orzeczenia wydane lub notyfikowane w III kwartale 2024 r.

W okresie od 1 lipca do 25 września 2024 r. Trybunał notyfikował 11 orzeczeń w sprawach przeciwko Polsce, w tym 3 wyroki oraz 8 decyzji, obejmujących łącznie 24 skargi.

Grupa 8 notyfikowanych w omawianym okresie decyzji obejmuje 5 decyzji zatwierdzających ugody (dotyczących łącznie 14 skarg), 3 decyzje zatwierdzające deklarację jednostronną (dotyczące 4 skarg) oraz 1 decyzję o niedopuszczalności z uwagi na oczywistą bezzasadność skargi oraz częściową niezgodność *ratione temporis*. Przedmiotem większości decyzji

¹ Powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

zawierających ugody i wszystkich decyzji zatwierdzających deklaracje jednostronne były zarzuty związane z przewlekłością krajowych postępowań sądowych, cywilnych i karnych, oraz brakiem skutecznego środka odwoławczego. Z pozostałych dwóch decyzji zatwierdzających ugodę między stronami, jedna dotyczyła zarzutu naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego oraz dyskryminacji w kontekście postępowania sądowego dot. sporu skarżącego z prywatną ubezpieczalnią, którego podłożem była niemożność wspólnego przystąpienia do prywatnego systemu ubezpieczeń na życie przez skarżącego i jego partnera tej samej płci (*Grochulski p. Polsce*), natomiast druga dotyczyła zarzutu naruszenia równości stron w procedurze *habeas corpus* z uwagi na brak obecności obrońcy na posiedzeniu aresztowym (*Gładysiak p. Polsce*). Przedmiotem decyzji o niedopuszczalności i częściowej niezgodności *ratione temporis* (*Gniazdowska-Sapieha p. Polsce*) był zarzut naruszenia prawa do poszanowania własności skarżącej z powodu nabycia mienia przez Skarb Państwa w drodze zasiedzenia, które pozbawiło ją własności nieruchomości (wcześniej skutecznie odzyskanej w drodze administracyjnej poprzez uchylenie decyzji wywłaszczeniowej wydanej na podstawie Dekretu z 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich). Trybunał przyjął, że pozbawienie tytułu własności w sytuacji, gdy były właściciel nie wykonywał swojego prawa własności przez długi okres czasu, nie może być uznane za oczywiście pozbawione racjonalnych podstaw. Istnieje zatem ogólny interes zarówno w istnieniu ustawowego okresu zasiedzenia, jak i wygaśnięcia tytułu prawnego z końcem tego okresu.

Odnosnie do wyroków wydanych przez Trybunał w III kwartale 2024 r., w pierwszym z nich, *W.W. p. Polsce* (wyrok z dn. 11 lipca 2024 r.), Trybunał stwierdził naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego skarżącej z uwagi na odmowę kontynuowania przez nią, jako osobę transpłciową, terapii hormonalnej w zakładzie karnym (przerwa w terapii trwała 14 dni, terapia została wznowiona po wydaniu przez Trybunał zarządzenia tymczasowego). Trybunał uznał w wyroku, że władze polskie nie zachowały właściwej równowagi w ocenie różnych interesów chronionych art. 8 Konwencji, w szczególności nałożyły nieproporcjonalny ciężar na skarżącą, żądając od niej udowodnienia potrzeby kontynuacji terapii, którą przechodziła od 1,5 roku (na swój koszt i po konsultacjach lekarskich), również w dwóch zakładach karnych, w których przebywała wcześniej. Nie została również wzięta pod należytą uwagę szczególnie wrażliwa sytuacja skarżącej, będącej osobą w trakcie korekty płci i pozbawioną wolności. ETPC zasądził na rzecz skarżącej 8 000 euro słusznego zadośćuczynienia oraz zwrot kosztów i wydatków.

Natomiast w wyroku *Formela i inni p. Polsce* (wyrok z dn. 19 lipca 2024 r.), obejmującym 5 skarg, Trybunał stwierdził naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego skarżących z uwagi na odmowę rejestracji w jakiejkolwiek formie małżeństw jedнопłciowych skarżących, zawartych za granicą, przy jednoczesnym braku ram prawnych zapewniających uznanie i ochronę ich związków. Trybunał uznał, że państwo polskie przekroczyło swój margines uznania w tym zakresie. ETPC nie zasądził skarżącym słusznego zadośćuczynienia wskazując, że stwierdzenie naruszenia w tej sprawie w sposób wystarczający zadośćuczyni naruszeniu ich praw. Warto zaznaczyć, że omawiany wyrok jest kolejnym, po wyroku z dn. 12 grudnia 2023 r. w sprawie *Przybyszewska i inni p. Polsce*, orzeczeniem podnoszącym kwestię braku zapewnienia przez Polskę konkretnych ram prawnych dla uznania i ochrony stabilnych związków jedнопłciowych. Dodatkowo, wydając wyrok w składzie Komitetu trzech sędziów, Trybunał uznał, że w tej kategorii spraw dysponuje już ustaloną linią orzecniczą (vide wyrok *Przybyszewska i inni*) i kolejne sprawy poruszające tę kwestię uznaje za powtarzalne, czyli nie podnoszące nowego zagadnienia.

Przedmiotem ostatniego z wyroków wydanych w omawianym okresie (*Wandel p. Polsce*, wyrok z dn. 5 września 2024 r.) była przewlekłość postępowania cywilnego (prawie 11 lat w pierwszej instancji, sprawa nadal trwa). ETPC zasądził na rzecz skarżącego 6 600 euro.

3. Sprawy w procesie wykonywania.

Pełnomocnik poinformowała, że według stanu na dzień 25 września 2024 r., w procesie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów RE znajdowało się 157 orzeczeń, w tym 140 wyroków i 17 decyzji zatwierdzających ugodę.

Orzeczenia znajdujące się w procesie wykonywania odzwierciedlają, aczkolwiek często z pewnym opóźnieniem, trendy w skargach komunikowanych. Stąd też niezmiennie najwięcej spraw dotyczy problemu przewlekłości, zarówno w odniesieniu do postępowań cywilnych (17 spraw - grupa *Majewski*), karnych (13 spraw - grupa *Bąk*) oraz dodatkowo 2 wyroki w ramach pilotażu Rutkowski i 3 decyzje zatwierdzające ugody ze zobowiązaniami w zakresie środków ogólnych (dot. zarówno przewlekłości cywilnych i karnych), jak i przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych (14 spraw - grupa *Beller*). Większe grupy wyroków dotyczą również problemu przewlekłego stosowania tymczasowego aresztu (16 spraw - grupa *Burza*), różnych aspektów związanych z reformami wymiaru sprawiedliwości przeprowadzonymi w ostatnich latach (11 wyroków w tzw. sprawach praworządnościowych), różnych naruszeń prawa do swobody wypowiedzi (11 spraw, w tym 7 dot. zniesławienia - grupa *Kurłowicz*), przewlekłych postępowań w sprawach dotyczących dzieci (10 spraw) - zarówno krajowych postępowań o wykonanie kontaktów z dzieckiem (grupa *Stasik i Malec*), jak i postępowań dot. Konwencji haskiej dot. cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (grupa *K.J. i G.N.*). Pozostałe sprawy to mniejsze grupy spraw (np. 6 wyroków dot. nadużycia siły przez policję, 5 wyroków dot. umieszczania małoletnich cudzoziemców wraz z ich opiekunami w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, 4 wyroki dot. kontroli osobistych osadzonych, 4 wyroki dot. różnych aspektów dostępu do procedury przerwania ciąży) lub pojedyncze wyroki, a także decyzje zatwierdzające ugody ze skarżącymi.

W bieżącym roku Komitet Ministrów RE zamknął już nadzór nad łącznie 27 orzeczeniami, w tym 8 wyrokami i 19 decyzjami.

4. Pozostałe informacje.

W tym punkcie agendy Pełnomocnik przedstawiła informację o aktualnym stanie procedury wyłonienia nowego sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z ramienia Polski. Poinformowała m.in., że w dniu 29 lipca 2024 r. Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski przekazał Sekretarz Generalnej Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy listę trojga kandydatów na urząd sędziego. Lista ta była następnie rozpatrywana przez Komisję Zgromadzenia ds. wyboru sędziów ETPC w dn. 16 września 2024 r. Komisja wysłuchała wszystkich trzech kandydatów i przyjęła polską listę. Zarekomendowała również Zgromadzeniu, większością głosów, wybór pani Anny Adamskiej-Gallant. Zgromadzenie Parlamentarne RE dokona wyboru nowego sędziego w trakcie swojej jesiennej sesji plenarnej w dn. 30 września-4 października 2024 r.

Pełnomocnik przedstawiła również aktualizację informacji o stanie prac nad projektem ustawy o wykonywaniu orzeczeń ETPC, przypominając, że zasadność przygotowania regulacji odnoszącej się do procesu wykonywania wyroków ETPC w Polsce przewidziana została w Planie Działań ws. przywracania praworządności, przedstawionym przez Polskę Unii Europejskiej. Poinformowała, że wstępny projekt, skupiający się na wzmocnieniu krajowego mechanizmu wykonywania orzeczeń, uwzględniający potrzebę większego zaangażowania i współdziałania podmiotów zaangażowanych w proces wykonywania, przygotowywany jest w MSZ oraz konsultowany w trybie roboczym z Ministerstwem Sprawiedliwości. Po zakończeniu tego etapu, planowane jest zawnioskowanie, jeszcze w bieżącym roku, o wpisanie projektu do wykazu prac legislacyjnych rządu.

Odnosząc się do wizyt oraz spotkań, w których organizację zaangażowana była Pełnomocnik lub w których brała udział, wskazane zostały:

- Wizyta Komisarza Praw Człowieka Rady Europy Michaela O'Flaherty'ego (16-19 września 2024 r.), który wykorzystał udział w uroczystości wręczenia Nagrody Solidarności do odbycia misji w Polsce w celu ustalenia sytuacji bezpieczeństwa i praw człowieka migrantów na granicy polsko-białoruskiej. W trakcie pobytu w Polsce Komisarz odbył całonocną wizytę na granicy, w tym wjechał do strefy buforowej oraz odwiedził przejście graniczne w Terespolu. Wyjazd zorganizowany został przez Komendę Główną Straży Granicznej. Ponadto Komisarz odbył spotkania z Komendantem Głównym SG, gen. Robertem Baganem i Podsekretarzem Stanu w MSWiA, Maciejem Duszczykiem oraz kurtuazyjne spotkanie z MSZ Radosławem Sikorskim.
- Wizyta Sprawozdawcy Komisji Prawnej i Praw Człowieka Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy Constantinos Efstathiou (18-19 września 2024 r.), która związana była z przygotowaniem przez sprawozdawcę raportu ZPRE nt. wykonywania wyroków ETPC przez państwa członkowskie Rady Europy. Wizyta koordynowana była po stronie polskiej przez Kancelarię Sejmu. Sprawozdawca odbył m.in. spotkania w KPRM – z Ministrami ds. Równości, Katarzyną Kotulą oraz z Ministrem Maciejem Berkiem, przewodniczącym Komitetu Stałego Rady Ministrów. W dniu 18 września 2024 r. Sprawozdawca spotkał się również z Podsekretarzem stanu w MSZ, Minister Henryką Mościcką-Dendys. Odbył też spotkania z parlamentarzystami, przedstawicielami sądów oraz Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Zauważyć można było zainteresowanie kwestiami dotyczącymi praworządności i dostępu do legalnej aborcji.
- Posiedzenie Komisji Praw Człowieka i Praworządności Senatu RP w dniu 24 września 2024 r., poświęcone rozpatrzeniu Raportu z wykonywania wyroków ETPC przez Polskę za 2023 r., w którym udział wzięła Podsekretarz stanu w MSZ, Minister Henryka Mościcka-Dendys oraz Pełnomocnik i Zastępczyni Pełnomocnik ds. koordynacji wykonywania wyroków ETPC. W dyskusji senatorowie-członkowie komisji zadali szereg interesujących i dociekliwych pytań, dzięki którym odbyła się merytoryczna dyskusja nt. wykonywania wyroków w Polsce i wyzwań dla tego procesu.

II. Informacja na temat ostatniego posiedzenia KMRE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC

W agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniach 17-19 września 2024 r. znalazło się 10 wyroków w sprawach dotyczących praworządności w Polsce, podzielonych na trzy grupy: (1) *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18, wyrok z dnia 7 maja 2021 r.); (2) grupa *Reczkowicz (Reczkowicz p. Polsce)* (skarga nr 43447/19, wyrok z dnia 22 lipca 2021 r.), *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19, wyrok z dnia 8 listopada 2021 r.) oraz *Advance Pharma Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 1469/20, wyrok z dnia 3 lutego 2022 r.), z którą rozpatrywane są też wyroki w sprawach *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18, wyrok z dnia 29 czerwca 2021 r.), *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18, wyrok z dnia 15 marca 2022 r.) i *Wałęsa p. Polsce* (skarga nr 50849/21, wyrok pilotażowy z dnia 23 listopada 2023 r.); oraz (3) wyroki w sprawach *Juszczyszyn p. Polsce* (skarga nr 35599/20, wyrok z dnia 6 października 2022 r.), *Żurek p. Polsce* (skarga nr 39650/18, wyrok z dnia 16 czerwca 2022 r.) i *Tuleya p. Polsce* (skarga nr 21181/19, wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.). Zostały one poddane wspólnej debacie w dniu 18 września 2024 r. Informację o stanie prac nad wdrażaniem omawianych wyroków ETPC

przedstawił Podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, Dariusz Mazur. Ponadto, na całości posiedzenia Komitetu Polskę reprezentowała Pełnomocnik MSZ ds. postępowań przed ETPC oraz jej Zastępczyni ds. koordynacji wykonywania wyroków. W debacie wzięło udział 20 państw członkowskich Rady Europy, które odnotowały z uznaniem deklarację i wolę polityczną aktualnego rządu RP do pełnego wykonania wyroków oraz zachęciły do dalszych działań, w tym do korzystania z ekspertyzy instytucji Rady Europy (np. Komisji Weneckiej).

We wszystkich trzech grupach wyroków zostały przyjęte decyzje, pozytywnie odnotowujące aktualne działania na rzecz realizacji omawianych orzeczeń. Każda z decyzji ma pozytywny wydźwięk, odnotowuje zmianę stanowiska rządu RP względem zobowiązań wynikających z omawianych wyroków, a także odnotowuje obecnie procedowane i planowane zmiany legislacyjne mające na celu wykonanie wyroków dot. praworządności. Dodatkowo:

- w sprawie *Xero Flor* Komitet Ministrów RE poprosił o przedstawienie dodatkowych informacji nt. zakresu planowanych reform Trybunału Konstytucyjnego oraz ich skutków dla indywidualnej sytuacji skarżącej spółki;
- w decyzji w grupie *Reczkowicz, Broda i Bojara, Grzęda i Wałęsa* Komitet zachęcił do kontynuowania i zakończenia niezbędnych reform Krajowej Rady Sądownictwa oraz wezwał władze polskie do przedstawienia konkretnych propozycji zmian w ustawie o Sądzie Najwyższym w zakresie skargi nadzwyczajnej, celem wykonania wyroku pilotażowego w sprawie *Wałęsa*;
- jednocześnie wyrażony został żal z powodu braku informacji na temat planowanych środków mających chronić prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnym odwołaniem z funkcji, w związku z czym władze polskie zostały wezwane do pilnego opracowania takich środków;
- ponadto rząd został zachęcony do rozważenia, w kontekście reformy Krajowej Rady Sądownictwa, zasadności wprowadzenia środka odwoławczego, niemającego jednak charakteru zawieszającego, dla członków, których mandat ma zostać wygaszony;
- w decyzji w sprawach *Juszczyszyn, Tuleya i Żurek* Komitet pozytywnie odnotował trwające prace legislacyjne nad zmianą ustawy o ustroju sądów powszechnych, eliminującą odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów za badanie poprawności powołania innych sędziów. Jednocześnie zwrócił się do rządu o dokonanie oceny zasadności przyjęcia tymczasowych rozwiązań, w oczekiwaniu na wdrożenie zmian w prawie, mających na celu zapewnienie standardów konwencyjnych w zakresie postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów;
- jednocześnie Komitet Ministrów wyraził żal z powodu braku informacji nt. planowanych środków chroniących prawo do swobody wypowiedzi sędziów stających w obronie rządów prawa;
- w odniesieniu do środków indywidualnych, rząd został wezwany do pilnego zakończenia, w sposób zgodny z Konwencją, postępowań dyscyplinarnych wobec skarżących oraz do wyjaśnienia czy i jakie negatywne konsekwencje nadal się wobec nich utrzymują, w szczególności w sprawach *Juszczyszyn* (pytanie o przywrócenie skarżącego sędziego do orzekania w wydziale, w którym orzekał przed zawieszeniem) i *Tuleya* (pytanie o status postępowania karnego, które było przyczyną uchylenia sędziemu immunitetu, a także o status samej decyzji uchylającej immunitet).

Wszystkie zwracają się o przedstawienie nowych informacji i odniesienia się do kwestii podniesionych w poszczególnych decyzjach do końca bieżącego roku oraz zapowiadają

ponowne umieszczenie ich w agendzie Komitetu Ministrów RE na jednym z jego posiedzeń w 2025 r. (najpóźniej we wrześniu lub grudniu).

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń ETPC

- Informacja nt. wykonywania wyroku *Drozd p. Polsce* (skarga nr 15158/19, wyrok z dnia 6 kwietnia 2023 r.).

Sprawa *Drozd p. Polsce* dotyczyła naruszenia prawa do wolności wyrażania opinii z uwagi na brak odpowiednich gwarancji proceduralnych w odniesieniu do rocznego zakazu wstępu do Sejmu, wydanego przez Komendanta Straży Marszałkowskiej wobec członków nieformalnego ruchu obywatelskiego za rozwinięcie transparentu na drodze wewnętrznej przed budynkiem Sejmu w 2017 r. Odwołanie skarżących od decyzji Komendanta SM do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego zostało odrzucone jako niedopuszczalne z uwagi na uznanie, że nie była ona decyzją administracyjną.

Pełnomocnik wskazała, że informacja nt. środków podjętych w celu wykonania omawianego wyroku wyjątkowo nie będzie dotyczyła jedynie działań członków Zespołu ds. ETPC, ale też innych organów właściwych ze względu na szczególne okoliczności sprawy – w tym przypadku Sejmu oraz Straży Marszałkowskiej. W tym kontekście odniosła się do działań podjętych przez Straż Marszałkowską w odpowiedzi na naruszenie stwierdzone przez Trybunał w wyroku *Drozd p. Polsce* – w szczególności w odniesieniu do braku odpowiednich gwarancji proceduralnych, które uzupełniają przyjętą w styczniu 2018 r. ustawę o Straży Marszałkowskiej i zmieniającą się praktykę sądów administracyjnych (wskazującą, że obecnie uznają się za właściwe do badania decyzji Komendanta Straży Marszałkowskiej).

Następnie przedstawiciel Straży Marszałkowskiej, pan Zbigniew Białek, główny ekspert i członek zespołu opracowującego zmiany w odpowiedzi na wyrok w sprawie *Drozd*, przypomniał, że zgodnie z Regulaminem Sejmu, posiedzenia Sejmu są jawne na zasadach określonych w przepisach porządkowych, tj. Zarządzeniu nr 1 Marszałka Sejmu z dnia 9 stycznia 2008 r., dot. wstępu do Sejmu. §21 zarządzenia został podważony w omawianym wyroku. Przedstawiciel Straży Marszałkowskiej przekazał, że w dniu 20 maja 2024 r. Marszałek podpisał zarządzenie nowelizujące ww. zarządzenie, dodające §21a, przyznający wszystkim ubiegającym się o wstęp na teren Sejmu (nie tylko obywatelom, ale też gościom, usługodawcom etc.), którym Komendant SM odmówił wstępu, prawo złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w ciągu 7 dni od decyzji o zakazie wstępu. Organem rozpatrującym wniosek jest Komendant SM, który musi go rozpoznać niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni.

Jednocześnie poinformował, że już od 2020 r. praktyka uległa diametralnej zmianie i praktycznie nie ma już zakazów wstępu i zakazów wydawania jednorazowych przepustek. Tylko raz, w 2022 r., czasowo (pół roku) ograniczono wstęp do Sejmu lobbyście z uwagi na jego zachowanie, tj. wtargnięcie na zamknięte spotkanie komisji (o zawieszenie wstępu wniósł przewodniczący komisji). Natomiast obywatel ubiegający się o jednorazową kartę wstępu dostaje ją, a ewentualna odmowa dotyczy tylko konkretnego dnia. Ostatni długi zakaz wstępu obejmował lata 2020-2021 i dotyczył skarżących w sprawie *Drozd* i 107 innych osób – były to długoletnie (do 5 lat) zakazy, o których osoby nim objęte nie były nawet informowane. Ta kwestia również się zmieniła, a obecnie osoba, której odmówiono wstępu, jest natychmiast o tym informowana, również nt. podstaw odmowy wstępu.

Od czasu wydania wyroku ETPC w sprawie *Drozd* odmówiono wstępu na obrady tylko jednej osobie, z uwagi na otrzymaną z właściwych agencji informację dot. zagrożenia bezpieczeństwa. Łącznie wydano też 10 odmów wydania jednorazowej karty (nikt się nie odwołał), z czego w 8 przypadkach były to niezgłoszone protesty, które odbywały się na

terenie Sejmu (protestujący dostawali odmowę przy wyjściu z Sejmu). Żadna z tych odmów nie była jednak związana z chęcią obserwacji obrad Sejmu. Jednocześnie w tym samym czasie wydanych zostało ok. 100 tys. jednorazowych przepustek. Należy podkreślić, że loża sejmowa ma tylko 70 miejsc, więc jeśli liczba miejsc dla publiczności zostanie zapełniona, to następne osoby nie będą mogły wejść do sali obrad (przy czym możliwe jest rotacyjne wpuszczanie na widownię).

Na pytania, które padły w dyskusji po prezentacji środków podjętych przez Sejm, przedstawiciel Straży Marszałkowskiej wyjaśnił, że od czasu omówionej wyżej zmiany zarządzenia porządkowego, nie została wydana przez Komendanta SM żadna decyzja o odmowie wstępu, z tego też powodu nie wpłynęło żadne odwołanie. Natomiast na samej decyzji odmawiającej wstępu zostanie umieszczone pouczenie o prawie wniesienia odwołania.

Podczas dyskusji podniesiona została również kwestia, czy na pewno odwołanie do tego samego organu, który wydał decyzję, zapewni skuteczne prawo do odwołania, czy może będzie miało jedynie charakter formalny (w przeciwieństwie np. do odwołania do sądu). Poruszona została również kwestia widocznej zmiany w orzecznictwie sądów administracyjnych odnośnie do uznania decyzji Komendanta SM za decyzję administracyjną (mimo jej porządkowego charakteru wpływa bowiem na prawa obywateli, którzy mają konstytucyjne prawo obserwowania obrad Sejmu).

- **Informacja nt. wykonywania wyroku *Rabczewska p. Polsce* (skarga nr 8257/13, wyrok z dnia 15 września 2022 r.).**

Pełnomocnik wskazała, że omawiany wyrok dotyczy naruszenia prawa do swobody wypowiedzi z uwagi na skazanie skarżącej za obrazę uczuć religijnych bez rozważenia szerszego kontekstu jej wypowiedzi i właściwego wyważenia prawa skarżącej do swobody wypowiedzi i prawa innych osób do ochrony ich uczuć religijnych.

Jednocześnie, korzystając z okazji obecności Sędziego Sądu Najwyższego, dr Michała Laskowskiego, reprezentującego na posiedzeniu Zespołu Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego, podkreśliła, że prace tej komisji są niezwykle istotne dla wykonywania wyroków ETPC oraz inkorporowania standardów wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i orzecznictwa Trybunału do prawa polskiego. Poprosiła o przedstawienie przez Sędziego SN głównych kierunków prac komisji, w jaki sposób uwzględnia ona standard konwencyjny i orzecznictwo ETPC, w tym czy planuje, w odniesieniu do ochrony swobody wypowiedzi i zachowania równowagi pomiędzy tym, a innymi prawami, zmianę przepisów Kodeksu karnego dotyczących zniesławienia (kluczowych dla wykonania wyroków z grupy *Kurłowicz*) i obrazy uczuć religijnych (co mogłoby mieć znaczenie dla wykonania wyroku *Rabczewska p. Polsce* w przypadku uznania przez Komitet Ministrów RE działań upowszechniających to orzeczenie za niewystarczające dla zapewnienia zgodnej z Konwencją praktyki organów krajowych).

SSN Michał Laskowski poinformował, że w dniu 29 maja 2024 r. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego zaprezentowała obszerny projekt tzw. ustawy naprawczej, w której znajduje się szereg przepisów m.in. zmierzających do wykonania orzeczeń zawierających standard strasburski. Odnośnie do bieżących prac Komisji wskazał, że zajmuje się najbardziej pilnymi kwestiami, będącymi konsekwencjami zaostrzenia kar, które weszły w życie w 2023 r. Obecnie, po zaprezentowaniu projektu ustawy naprawczej, kwestie nią objęte znajdują się w gestii Ministra Sprawiedliwości.

Odnośnie do przestępstwa zniesławienia, SSN Laskowski wskazał na prace Zespołu problemowego Komisji dot. możliwości modyfikacji zakresu normowania przestępstw określonych w art. 212 k.k. i art. 216 k.k. pod przewodnictwem prof. Jarosława Majewskiego.

Zespół planuje na początku grudnia 2024 r. przedstawić propozycje kierunków zmian w zakresie przestępstwa zniesławienia. Nie wiadomo jednak, czy propozycje obejmą również kwestię obrazy uczuć religijnych.

Ponadto SSN Laskowski poinformował, że jedną z kwestii, którymi zajmowała się Komisja, w ramach Zespołu problemowego dot. zmian w zakresie środków zapobiegawczych w postępowaniu karnym, któremu przewodniczy Sędzia, są problemy związane z tymczasowym aresztowaniem. Założenia Komisji w tym obszarze zostaną przedstawione w dniu 22 października 2024 r. Jednym z zaproponowanych pomysłów jest wprowadzenie aresztu elektronicznego. Ponadto część zmian dotyczących stosowania tymczasowego aresztu znalazła się we ww. projekcie ustawy naprawczej. Zwrócił uwagę, że oprócz problemów związanych z prawem oraz problemów organizacyjnych, na które legislacja ma tylko pośredni wpływ, występuje również problem związany z praktyką stosowania tymczasowego aresztu przez prokuratury i powszechnego uwzględniania wniosków prokuratury o areszt przez sądy, na presję i oczekiwania społeczeństwa. SSN Laskowski zwrócił też uwagę na bardzo ciekawą dyskusję, która miała miejsce podczas posiedzenia sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka nt. tymczasowych aresztów, które odbyło się w dniu 16 września 2024 r. Wszyscy uczestnicy dyskusji byli zgodni, że jest to problem systemowy. SSN Laskowski zadeklarował również otwartość Komisji Kodyfikacyjnej na współpracę i dialog z Zespołem ds. ETPC.

Wracając do kwestii omawianego wyroku *Rabczewska p. Polsce*, Pełnomocnik poprosiła przedstawiciela Ministerstwa Sprawiedliwości o ocenę resortu odnośnie tego, czy upowszechnienie omawianego wyroku należy uznać za wystarczające do jego wykonania, czy jednak nie należy się zastanowić, jeśli nie nad zmianą prawa (przykładowo Helsińska Fundacja Praw Człowieka proponuje albo dekryminalizację czynu z art. 196 k.k. (obraza uczuć religijnych) albo jego kontrawencjonalizację), to przynajmniej nad zmianą praktyki, np. w drodze wydania stosownych instrukcji przez Prokuratora Generalnego. Przedstawiciel MS w odpowiedzi potwierdził, że źródłem naruszenia jest wyłącznie wadliwa interpretacja przepisów. Odnośnie natomiast do środków indywidualnych, MS poinformowało, że według stanu na dzień 6 czerwca 2024 r. skarżąca nie występowała o wznowienie postępowania krajowego.

- **Informacja nt. wykonywania wyroku *Paják i inne p. Polsce* (skarga nr 25226/18 i kolejne, wyrok z dnia 24 października 2024 r.).**

We wprowadzeniu Pełnomocnik przypomniała, że wyrok w sprawie *Paják i inne p. Polsce* dotyczy naruszenia prawa dostępu do sądu i zakazu dyskryminacji w poszanowaniu życia prywatnego skarżących ze względu na ich płeć, z uwagi na konieczność wcześniejszego przejścia sędzi-kobiet w stan spoczynku w porównaniu do sędziów-mężczyzn, i brak możliwości kontroli sądowej decyzji Ministra Sprawiedliwości niewyrażających zgody na kontynuowanie przez skarżące orzekania po osiągnięciu wieku przejścia w stan spoczynku.

Pełnomocnik przypomniała również, że omawiany wyrok, chociaż należący do grupy spraw praworządnościowych, z uwagi na swoją pewną odrębność, nie był przedmiotem badania przez Komitet Ministrów RE na posiedzeniu we wrześniu 2024 r. razem z pozostałymi grupami wyroków dot. praworządności. Rząd przedstawił też w tej sprawie odrębny plan działań (w lipcu 2024 r.), wskazując na ponowne zrównanie wieku przejścia w stan spoczynku dla sędzi-kobiet i sędziów-mężczyzn (na poziomie 65 lat) i prace mające na celu przywrócenie niezależności Krajowej Radzie Sądownictwa.

Przedstawicielka Ministerstwa Sprawiedliwości, prokurator Agnieszka Stawiarz, naczelnik w Departamencie Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka poinformowała, że wiek przejścia w stan spoczynku dla sędzi i sędziów został zrównany, a decyzje ws. zgody na dalsze orzekanie po osiągnięciu tego wieku przekazano z rąk Ministra Sprawiedliwości do KRS.

Wydaje się zatem, że wyrok w zakresie naruszenia art. 14 Konwencji (zakaz dyskryminacji) został wykonany. Natomiast w dalszym ciągu pozostaje do rozwiązania kwestia gwarancji proceduralnych i braku kontroli sądowej uchwał KRS wydanych na podstawie art. 69 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych (wprawdzie Sąd Najwyższy – Izba Kontroli Nadzwyczajnej uznała, że istnieje ścieżka odwoławcza od uchwały KRS do SN, ale ETPC zakwestionował legalność rzeczony Izby SN w wyroku *Wałęsa p. Polsce*). Wykonanie wyroku w zakresie naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji wiąże się z reformą KRS (grupa *Reczkowicz*). Ponadto odnośnie do reformy Sądu Najwyższego należy odnotować prace Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury w zakresie wdrożenia rozwiązań wynikających z wyroku pilotażowego *Wałęsa p. Polsce*, m.in. likwidacji Izby Kontroli Nadzwyczajnej SN – zakończenie tych prac planowane jest do końca 2024 r.

Podsumowując, w celu pełnego wykonania wyroku Pająk i inne, powinny zostać uchwalone i wejść w życie nowelizacje reformujące Krajową Radę Sądownictwa i Sąd Najwyższy. Ministerstwo Sprawiedliwości pracuje również nad regulacjami pomostowymi, które dają możliwość ewentualnego włączenia w nie kwestii odwołania od odmowy udzielenia zgody na dalsze orzekanie po osiągnięciu przez sędziego wieku przejścia w stan spoczynku.

IV. Sprawy różne

Pełnomocnik poinformowała członków Zespołu o planowanej XV edycji Warszawskiego Seminarium Praw Człowieka, mającego się odbyć na koniec 2024 r. i zapowiedziała przekazanie szczegółów odnośnie do dokładnej daty, tematu i programu konferencji w terminie późniejszym.

Koordynatorka Oceny Skutków Regulacji, dyrektor Katarzyna Grzelak-Bach, jako członkini Zespołu ds. Programowania Prac Rządu, poinformowała o planach stworzenia przez KPRM bazy umożliwiającej obywatelom łatwe skojarzenie prowadzonych w ramach rządowego procesu legislacyjnego prac z powiązаныmi problemami zidentyfikowanymi w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pełnomocnik zadeklarowała pomoc w opracowaniu takiego narzędzia, które miałyby szansę wzmocnić proces wykonywania wyroków ETPC wymagających zmian w prawie.

Agnieszka Kozińska-Makowska
Pełnomocnik Ministra

